СВІТ 21.08.2023 | Крістоф Мор

БРІІІІІКС

В Індії теж відбувається злам епох: проти Китаю, менше з Росією та більше з Заходом. Саміт БРІКС для Делі – лише один з багатьох.

Навіть не чекаючи початку саміту БРІКС, який відбудеться 22-24 серпня в Сендтоні, ПАР, міністр закордонних справ Індії Субраманьям Джайшанкар заявив, що Індія не підтримує плани щодо «валюти БРІКС»: в пріоритеті для неї зміцнення власної валюти. Також Нью-Делі критично ставиться до розширення БРІКС, хоча демонструє готовність до компромісу в цьому питанні. З цієї не те щоб негативної, але стриманої позиції щодо двох найважливіших пунктів прийдешнього саміту очевидно, що участь у ньому Нарендри Моді створить гарну картинку, та мало що змінить у зовнішньополітичному порядку денному Індії. Для найбільш густонаселеної країни світу цей саміт – пересічна подія, одна з багатьох, оскільки Індія має більше амбіцій.

Концепція позаблоковості на початку 1960-х років означала для Індії початок політики неучасті в конфліктах між сторонами біполярного світу. Це мало дозволити країні зберегти відносну самостійність на міжнародному рівні. Така позиція присутня в індійській зовнішній політиці й нині, хоча дедалі більше поступається місцем новим геостратегічним та геоекономічним міркуванням, таким як частковий розворот у бік Заходу, можливий регіональний конфлікт з Китаєм, а також зростання міжнародного значення самої Індії. На тлі цього БРІКС є для Індії лише майданчиком для артикуляції альтернативних форм глобального управління або моделей розвитку. Приклад цього – претензія на місце в Раді Безпеки ООН, яку підтримують Бразилія, ПАР та Росія. Тож участь Індії в незахідних багатосторонніх форумах слід вважати відповіддю на недостатнє представництво в Бреттон-Вудських інститутах чи системі ООН, і аж ніяк не рішучим політичним кроком.

Поступова сепарація Індії від Росії є неминучою

Нью-Делі може й досі мати міцні відносини з Москвою – наприклад, після вторгнення [в Україну] Росія стала головним постачальником нафти в Індію – та

поступова сепарація Індії від Росії є неминучою. Важливість Росії як партнера для Індії з часом буде тільки знижуватись. Це припущення ґрунтується на усвідомленні кількох речей, передовсім того, що Росія, ймовірно, продовжить скочуватися в пряму залежність від Китаю, та того, що амбіції Індії не вписуються в контекст індійсько-російського партнерства. Прикордонний конфлікт між Китаєм та Індією в 2020 році призвів до того, що нині Індія розглядає Китай як екзистенційну загрозу національній безпеці. Це стало для Індії своєрідним поворотним моментом і ядром безпекової політики.

Обережний розворот у бік Заходу, передовсім США, з огляду на охолодження російсько-індійських відносин та конфлікт з Китаєм, є можливим, ба навіть необхідним. Дедалі більш очевидно, що він відбувається, зокрема, про це переконливо свідчить величезна червона доріжка в Вашингтоні. Стратегічне зближення Індії та США нині безпрецедентно сильне. Вони мають спільного однозначного ворога, а саме Китай, та наближаються до геополітичної рівноваги Неша: кожна країна знає, що інша може допомогти їй перемогти в змаганні з Пекіном. Для Сполучених Штатів Індія – ключова держава, яка має не тільки довгий та спірний сухопутний кордон з Китаєм, а й потенціал та, до певної міри, здатність кинути виклик Китаю на регіональному рівні. Для Індії Штати – джерело високих технологій, зокрема в військовій сфері, та інвестицій, яких країна конче потребує, а також екстериторіальний гравець, що забезпечує баланс в Індо-Тихоокеанському регіоні. Це відбувається в рамках Чотиристороннього діалогу з питань безпеки, до якого приєдналася Індія.

Індія та Сполучені Штати мають спільного однозначного ворога – Китай

Європейський союз також є важливим партнером Індії: партнерство в галузях зеленої енергетики, цифрової інфраструктури, ланцюгів доданої вартості, штучного інтелекту або в науково-дослідних проєктах у сферах високопродуктивних обчислень та квантової інформатики звучить грандіозно. Індія докладає зусиль до того, щоб нарощувати свою економічну потугу та врешті-решт стати світовим виробничим центром, використовуючи зростання

внутрішньої економіки та середнього класу. Проте це нереально без іноземних інвестицій, доступу до ринків і кращої інтеграції. Можлива угода про вільну торгівлю між Індією та ЄС стане важливим мостом у цьому напрямку. Крім того, ключове значення для Нью-Делі має дедалі тісніша військова співпраця між Індією та Францією, а також готовність Німеччини постачати Індії підводні човни. Вочевидь, ідеться про значне поглиблення двосторонніх відносин.

Амбіції Індії проявляться яскраво як ніколи на прийдешньому саміті G20. Прем'єр-міністр Нарендра Моді та індійський уряд позиціонують себе як рупор Глобального Півдня та рішуче просувають амбіції Індії. Моді описав їх у своїй промові з нагоди Дня незалежності 15 серпня: «Отже, цю Індію ніщо не зупинить, ця Індія невтомна, ця Індія не задихається і ця Індія не здається». Неодноразово підкреслюється, що Індія торгує та підтримує гарні відносини майже з усіма країнами. Сучасний світ, згідно з офіційним девізом індійського саміту G20 – це світ, що об'єднує людей як ніколи раніше через складну мережу зв'язків у сферах торгівлі, технологій, міграції, а також через інтернет. Такий світ має гуртуватися довкола спільного прагнення до справедливого і збалансованого розвитку всіх народів. Зі слів Моді, Індія стала «голосом Глобального Півдня», щоб вивести ці питання на передній план. Нещодавня пандемія та загрози для енергетичної і продовольчої безпеки показали крихкість глобальних систем. У цьому контексті Індія чітко окреслила власну роль у світі: роль лідера, тієї нестримної Індії, описаної прем'єр-міністром.

Прем'єр-міністр Нарендра Моді та індійський уряд позиціонують себе як рупор Глобального Півдня

Найбільш густонаселена країна дедалі активніше бореться за місце під сонцем у новому світовому порядку. Індія бачить себе не лише голосом Півдня з глобальною видимістю в Африці, Тихоокеанському регіоні чи Карибському басейні, не лише майбутньою економічною наддержавою («економіка в десять трильйонів доларів»), а й центральним гравцем у багатополярному світі. Вона чітко висловлює претензію на належне представництво в усіх глобальних інституціях, від Ради Безпеки ООН до незахідних альянсів на кшталт БРІКС. Діє

при цьому не позаблоково, а багатовекторно, маючи чіткі цілі: збереження заснованого на правилах порядку, який був і є на користь, належне представництво в його інституціях, уникнення конфлікту між наддержавами, а також імператив внутрішнього зростання та обстоювання національних інтересів. Індія перебуває на етапі стратегічного зближення із Заходом і в конфлікті з Китаєм. Як і Німеччина, Індія економічно залежна від Китаю, отже, стикається з тими самими викликами. Згаданий вище міністр закордонних справ у своїй книжці «Індійський шлях» описує свою країну як таку, що дедалі більше впливає, а не зазнає впливу. Цей-таки вплив Індія буде утверджувати через усі міжнародні форуми, навіть якщо для цього доведеться виходити за межі дозволеного. Отже, немає підстав стверджувати, що БРІКС як форум вичерпав себе. Індія продовжить використовувати його для популяризації необхідних їй тем і свого порядку денного на незахідних теренах. Разом з тим БРІКС для Індії – тільки один з багатьох майданчиків: подвійне головування (на додачу до БРІКС, Індія 2023 року головує в Шанхайській організації співробітництва) стане потужним інструментом реалізації індійських інтересів.

Німеччині та Європі загалом варто сприймати, поважати та підтримувати амбіції Індії, оскільки вона – важливий стратегічний партнер у багатосторонніх відносинах, заснованих на правилах. Перспективи цього партнерства нині гарні.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Крістоф Мор

Крістоф Мор (Christoph Mohr) - керівник представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Індії. До цього він очолював регіональне представництво Фонду в Казахстані та Узбекистані. Він - один із видавців книги "Біженці, мігранти та ліві в Європі".